

Милча Мадих

**СЛАВИЦА ПОПОВИЋ ФИЛИПОВИЋ:
СВЕДОЧАНСТВА ИЗ ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА,
ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ВАЉЕВО, 2017. СТР. 260.**

Објављивање ове документарне књиге поводом обележавања стогодишњице од првог светског рата од смрти Др Елси Мод Инглис оснивача Болнице шкотских жена, ауторка је посветила свим хуманим појединцима лекарским и другим хуманитарним мисијама, које су прискочиле српском народу и војсци у годинама великог страдања, у знак захвалности за њихово несебично жртвовање током трајања Великог рата.

Ауторка ове изузетно значајне књиге, уложила је велики труд и напор у трагању за изворима, архивском грађом и литературом, аутентичним сведочењима многих учесника страних хуманитарних мисија, што се види из пописа коришћене литературе и других извора наведених у фуснотама. Књига је опремљена прикладним уводним текстом, рецензијом, исказаном захвалношћу институцијама које су омогућиле приступ грађи и илустрацијама сачуваних и ауторки доступних фотографија. Значајнији текстови и сведочења учесника, дати су и у преводу на енглески и руски језик.

У првом делу књиге представљене су стране медицинске ми-

сије у Србији у Првом светском рату. Свакој медицинској мисији посвећена је одговарајућа пажња; руској, британској, француској, америчкој и хуманистима појединцима. Детаљно и систематично су презентовани подаци о времену проведеном у Србији, на Солунском фронту и другим државама, лекарима, медицинским сестрама и осталом особљу које је учествовало у пружању медицинске помоћи и прибављању неопходно санитетског материјала. За сваког појединца без обзира на звање и улогу у мисији, дати су биографски и други доступни подаци, чиме се подједнако одаје признање и почаст сваком учеснику мисије. Из описа активности сваке мисије и појединаца, виде се размере страдања народа и војске, највише од заразних болести, погибија и рањавања, али и колико је било самопрегора и пожртвовања, да се пружи често и надљудским напорима, помоћ у тадашњим условима, унесрећеном народу, нападнутом истовремено од надмоћног непријатеља и тешких заразних епидемија.

У другом делу књиге представљена су аутентична сведочанства учесника страних хумани-

тарних мисија, која су настала непосредно током трајања рата или након његовог завршетка. Свако сведочење о драматичним збивањима током трајања рата, на свој начин упечатљиво говори о рањеницима, оболелим од тифуса и других заразних болести, њиховом трпљењу, патњама али великој захвалности које су показивали према лекарима и медицинском особљу чијом су пожртвованом пажњом и негом били увек окружени. Потресна су сведочења Др Елси Мод Илси, која је и сама, жртвовала свој живот, дошавши из Шкотске са медицинским особљем да олакша патње и страдање народа о којем није много знала, а према којем исказује дивљење и највеће поштовање. Сведочења објављивана у страниој штампи или публикација, од појединих учесника хуманитарних мисија, имала су позитивног одјека у светској јавности, што је анимирало оснивање и упућивање нових мисија, које су пристизале на ратиште

или у позадини. Посебно велики одјек имала су сведочења Сер Томаса Липтона, краља чаја у Великој Британији „Страшна истина о Србији“, Леди Пеџет: „Мит, који траје“, Џејмс Морисон хирург Краљевске болнице, Госпођа Мабел Стобарт: „Огњени мач у Србији и другде“, и низа других учесника хуманитарних мисија. У свим сведочењима о страдању српског становништва и војске, провејава изузетна симпатија и дивљење за истрајност и храброст становништва и војске у тим драматичним приликама.

Посебна вредност ове књиге јесте њена заснованост на изворној грађи, приказу учешћа свих значајних страних хуманитарних и посебно медицинских мисија, чиме се на документован начин отрже од заборава њихов значај и одаје дужно поштовање, за њихов немерљив доринос српском народу у најтежим тренутцима његове тегодне и драматичне прошлости.